

I-1117

**M.A. (Previous) Examination, 2020
SANSKRIT**

Paper - IV

(साहित्यशास्त्र तथा सौन्दर्यशास्त्र)

Time Allowed : Three Hours

Maximum Marks : 100

Minimum Pass Marks : 36

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

Q. 1. पण्डितराजजगन्नाथस्य काव्यशास्त्रीयसिद्धान्तं विशदं
वर्णयत। **20**

अथवा

आचार्य क्षेमेन्द्रस्य काव्यशास्त्रीयसिद्धान्तं ग्रन्थानुसारं वर्णयत।

Q. 2. अधस्तनेषु किमपि श्लोकद्वयं सप्रसङ्गं व्याख्येयम् : **20**

(क) धर्म्यमर्थं यशस्यं च सोपदेश्यं ससङ्ग्रहम्।

भविष्यतश्च लोकस्य सर्वकर्मानुदर्शकम्।

I-1117

P.T.O.

(2)

(ख) सर्वशास्त्रार्थं सम्पन्नं सर्वशिल्पप्रवर्तकम्।

नाट्याख्यं पञ्चमं वेदं सेतिहासं करोम्यहम्।

(ग) उत्तमाधममध्यानां नराणां कर्मसंश्रयम्।

हितोपदेशजननं धृति क्रीडा सुखादिकृत्।।

(घ) एतद्रसेषु भावेषु सर्वकर्म क्रियास्वथ।

सर्वोपदेशजननं नाट्यं लोके भविष्यति।।

Q. 3. अधस्तनेषु किमपि पद्यद्वयं सप्रसङ्गं व्याख्येयम् : **20**

(क) समा स्थिरा तु कठिना कृष्णा गौरी च या भवेत्।

भूमिस्तत्रैव कर्तव्यः कर्तृभिनाट्यमण्डपः।

(ख) प्रथमं शोधनं कृत्वा लाङ्गलेन समुत्कृषेत्।

अस्थिकीलकपालानि तृणगुल्मांश्च शोधयेत्।।

I-1117

(3)

(ग) जनप्रवेशनं चान्यदाभिमुख्येन कारयेत्।

रङ्गस्याभिमुखं कार्यं द्वितीयं द्वारमेव तु।।

(घ) अष्टहस्तं तु कर्तव्यं रङ्गपीठं प्रमाणतः।

चतुरस्रं समतलं वेदिका समलंकृतम्।।

Q. 4. कयोश्चित् द्वयोर्व्याख्या कार्याः - 20

(क) शक्तिर्निपुणता लोकशास्त्रकाव्याद्यवेक्षणात्।

काव्यज्ञशिक्षयाभ्यास इति हेतुस्तदुद्भवे।।

(ख) इदमुत्तममतिशयिनि व्यङ्ग्ये वाच्याद् ध्वनिर्बुधैः कथितः।

(ग) शब्दचित्रं वाच्यचित्रमव्यङ्ग्यं त्वरं स्मृतम्।

सोदाहरणं व्याख्यायताम्।

Q. 5. कावपि द्वौ समाधेयौ - 20

(क) वाच्य एव वाक्यार्थः इति "अन्विताभिधानवादिनः"।

(4)

(ख) सर्वेषां प्रायशोऽर्थानां व्यञ्जकत्वमपीष्यते।

(ग) मुख्यार्थबाधे तद्योगे रूढितोऽथ प्रयोजनात्।

अन्योऽर्थो लक्ष्यते यत् सा लक्षणारोपितो क्रिया।।

(घ) यस्य प्रतीतिमाधातुं लक्षणा समुपास्यते।

फले शब्दैक गम्येऽत्र व्यञ्जनान्नापरा क्रिया।।

I-1117

P.T.O.

I-1117

1,000